

PISM

POLSKI INSTYTUT SPRAW MIĘDZYNARODOWYCH
THE POLISH INSTITUTE OF INTERNATIONAL AFFAIRS

STRATEGIC FILE

NR 7 (128), MARZEC 2023 © PISM

Redakcja: Sławomir Dębski, Łukasz Kulesa, Wojciech Lorenz

Polityka Chin wobec rosyjskiej agresji na Ukrainę

Marcin Przychodniak

ChRL postrzega rosyjską agresję na Ukrainę jako wyraz sprzeciwu wobec USA i NATO oraz element budowy nowego ładu międzynarodowego, w którym rola Zachodu będzie zmarginalizowana. W konsekwencji Chiny wzmacniają strategiczną współpracę z Rosją, dążąc do osłabienia międzynarodowej pozycji USA, UE i ich partnerów oraz testowania ich reakcji w kontekście ewentualnej eskalacji własnych działań, m.in. wobec Tajwanu. Wyraz takiej polityki dał właśnie przewodniczący Xi Jinping podczas marcowej wizyty w Rosji. Chiny starają się przy tym pozyskiwać poparcie państw Globalnego Południa. Takie podejście oznacza m.in. kontynuację asertywnej polityki ChRL wobec Unii Europejskiej.

PISM STRATEGIC FILE

Do rosyjskiej agresji na Ukrainę doszło w momencie, kiedy uwaga chińskich władz koncentrowała się na sprawach wewnętrznych. Na początku 2022 r. priorytetem były przygotowania do XX zjazdu KPCh¹ i wyboru nowych władz partii, w tym potwierdzenia trzeciej kadencji Xi Jinpinga na stanowisku sekretarza generalnego. Pogłębiały się problemy strukturalne, a co za tym idzie – negatywne perspektywy dla chińskiej gospodarki. Statystyki wskazywały, że rodzi się coraz mniej dzieci (władze oficjalnie przyznały, że w ub.r. populacja ChRL zmniejszyła się po raz pierwszy od 60 lat), spadła konsumpcja (sprzedaż detaliczna zmalała w 2022 r. o 0,2% r/r), a ogólne zadłużenie (instytucji publicznych, firm i gospodarstw domowych) pozostało na wysokim poziomie i pod koniec roku osiągnęło równowartość 295% PKB. Pogłębiał się kryzys sektora nieruchomości (odpowiadającego za około 30% PKB ChRL) oraz finansowego. Problemy powiększała polityka „zero COVID”, której efektywność spadała (zwłaszcza biorąc pod uwagę niską skuteczność chińskich szczepionek i nowe warianty wirusa), podczas gdy rosło polityczne znaczenie kontroli społeczeństwa i mobilizacji aparatu partyjnego wokół kierownictwa KPCh.

Do rosyjskiej agresji na Ukrainę doszło w momencie, kiedy uwaga chińskich władz koncentrowała się na sprawach wewnętrznych.

W polityce zagranicznej priorytetem ChRL na początku 2022 r. pozostawała kontrolowana rywalizacja z USA. Władze dążyły do uspokojenia relacji zaognionych po objęciu prezydentury przez Joe Bidena. Chciały w ten sposób zyskać czas, aby przeciwdziałać negatywnym skutkom amerykańskich sankcji z 2021 r. (m.in. zakazu inwestowania w firmy powiązane z siłami zbrojnymi ChRL), a także ograniczać efekty aktywności USA w Indo-Pacyfiku, której wyrazem było m.in. utworzenie nowego formatu współpracy obronnej Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii i Australii (AUKUS) w 2021 r.²

Chiny podkreślały też gotowość do odnowienia relacji z Unią Europejską, m.in. w nadziei na zwiększenie eksportu do państw unijnych w związku z procesem odbudowy ich gospodarek po pandemii koronawirusa. ChRL chciała w ten sposób spowolnić i zredukować prace KE nad wdrożeniem szeregu instrumentów prawnych wymierzonych w chińskie interesy³. Na początku 2022 r. stosunki chińsko-unijne były jednak w impasie, który spowodowało m.in. wzajemne nałożenie sankcji na początku 2021 r. czy chiński szantaż wobec litewskich i unijnych firm z grudnia tego samego roku⁴. Chińskie władze zwracały uwagę, że utrzymanie unijnej „samodzielności” jest zasadne i sugerowały konkretyzację pojęcia „strategicznej autonomii” UE, którą przedstawiały jako rezygnację ze ścisłej współpracy z USA. Próbowaly w ten sposób nawiązywać m.in. do planów francuskiej czy niemieckiej dyplomacji. Łączyło się to z nadrzędnym celem Chin w relacjach z UE, czyli przeciwdziałaniem intensyfikacji współpracy transatlantyckiej. Dotyczyło to m.in. sfery bezpieczeństwa, w tym większej uwagi przywiązywanej przez NATO do sytuacji w Azji czy do sektora nowych technologii⁵. Szczególny charakter miały w tym kontekście relacje ChRL z powstałym w styczniu 2022 r. niemieckim rządem i kanclerzem Olafem Scholzem, który był sceptyczny wobec postulatów USA dotyczących relacji z Chinami⁶.

¹ M. Przychodniak, *XX zjazd KPCh. Dominacja Xi Jinpinga i nacisk na bezpieczeństwo ChRL*, „Komentarz PISM”, nr 135/2022, 25 października 2022 r., www.pism.pl.

² M. Piotrowski, *AUKUS – wzmocnienie współpracy obronnej Australii, Wielkiej Brytanii i USA*, „Komentarz PISM”, nr 73/2021, 21 września 2021 r., www.pism.pl.

³ S. Zaręba, *Poszukiwanie unijnej odpowiedzi na zewnętrzne naciski gospodarcze*, „Biuletyn PISM”, nr 54 (2473), 6 kwietnia 2022 r., www.pism.pl.

⁴ M. Przychodniak, *Retorsje i prorosyjska retoryka – reakcja ChRL na zmianę polityki Litwy*, „Biuletyn PISM”, nr 191 (2389), 16 listopada 2021 r., www.pism.pl.

⁵ P. Markiewicz, *Perspektywy współpracy technologicznej USA–UE*, „Biuletyn PISM”, nr 157 (2355), 30 sierpnia 2021 r., www.pism.pl.

⁶ Nowy niemiecki rząd kontynuował politykę rozwijania współpracy z Chinami, sceptycznie podchodząc do ograniczania zależności, głównie ze względu na ich znaczenie dla gospodarki Niemiec.

PISM STRATEGIC FILE

Na początku lutego 2022 r., przy okazji zimowych igrzysk olimpijskich w Pekinie, oficjalną wizytę w ChRL złożył prezydent Rosji Władimir Putin⁷. Przywódcy obu państw podpisali wówczas deklarację o „stosunkach międzynarodowych wchodzących w nową erę i globalnym zrównoważonym rozwoju”⁸. Znalazło się w niej wzajemne poparcie dla chińskich interesów na Indo-Pacyfiku (obejmujących m.in. przejście Tajwanu) i dla rosyjskich postulatów bezpieczeństwa w Europie⁹. Dokument odwołuje się do chińsko-rosyjskiej wizji nowego ładu międzynarodowego, której głównym elementem jest podważenie kluczowej roli USA i wartości bronionych przez to państwo i jego europejskich i azjatyckich partnerów, w tym przestrzegania prawa międzynarodowego czy standardów demokratycznych. Oba państwa podkreślają – w kontrze do amerykańskiej „hegemonii” – że ich współpraca ma pozytywny charakter dla partnerów w Afryce, na Bliskim Wschodzie czy w Ameryce Południowej.

Adaptacja stanowiska ChRL

Rosyjska agresja na Ukrainę 24 lutego 2022 r. nie była dla Chin całkowitym zaskoczeniem¹⁰. W wymiarze politycznym ChRL podtrzymała deklarację podpisaną na początku miesiąca, która stanowiła podstawę chińsko-rosyjskich relacji, a więc potwierdziła zasadność działań Rosji w związku z zagrożeniem jej bezpieczeństwa. Chińska polityka wobec rosyjskiej agresji wraz z upływem czasu podlegała jednak niuansowaniu stanowiska i adaptacji do zmieniającej się sytuacji międzynarodowej, starając się wsparcie dla Rosji (zgodne z lutową deklaracją) wykorzystywać do promocji własnych interesów. Problemy z szybką adaptacją do zmieniającej się sytuacji, w tym wydarzeń na froncie, wynikały m.in. ze sztywnej hierarchii decyzyjnej w KPCh. W pierwszych dniach wojny widoczny był chaos komunikacyjny, m.in. w sprawie zamieszkujących Ukrainę Chińczyków i ich ewentualnej ewakuacji (czego skutkiem była prawdopodobnie śmierć niektórych). Doszło do tego również zaskoczenie władz ChRL niepowodzeniem realizacji celów wojskowych przez Rosję, a przede wszystkim zdecydowaną reakcją USA, UE oraz ich partnerów, np. Japonii, Australii czy Singapuru. Stopniowo dla władz ChRL stało się jasne, że podejście do rosyjskiej agresji ma decydujący wpływ nie tylko na stosunki z Rosją, ale także na rywalizację z USA, rozwój relacji z UE czy z państwami rozwijającymi się.

Rosyjska agresja na Ukrainę 24 lutego 2022 r. nie była dla Chin całkowitym zaskoczeniem.

W kwietniu 2022 r. najpierw przewodniczący Xi, a później ówczesny szef MSZ Wang Yi przedstawili oficjalne stanowisko władz ChRL¹¹ wobec „sytuacji na Ukrainie”. Postulowali m.in. wznowienie rozmów pokojowych między Rosją a Ukrainą (zerwanych po odkryciu rosyjskich zbrodni w Buczy), poszanowanie suwerenności i integralności terytorialnej wszystkich państw w duchu Karty NZ (bez bezpośredniego odwołania do Ukrainy), odrzucenie „zimnowojennej mentalności” (co wskazywało, że wojna jest winą USA i NATO – reliktu przeszłości, było skierowane do państw Globalnego Południa i nawiązywało do oceny ich postawy wobec Chin) i sprzeciw wobec sankcji. Wyrażali też troskę o zachowanie stabilności w Indo-Pacyfiku. Postulaty zawarte w chińskim stanowisku miały wyrażać konstruktywne zaangażowanie ChRL na rzecz pokoju i stabilizacji sytuacji międzynarodowej.

⁷ J. Szczudlik, *Spotkanie Xi–Putin: otwarte wsparcie Chin dla celów polityki Rosji*, „Komentarz PISM”, nr 9/2022, 7 lutego 2022 r., www.pism.pl.

⁸ *Joint Statement of the Russian Federation and People's Republic of China on the International Relations Entering New Era and the Global Sustainable Development*, President of Russia, 4 lutego 2022 r., www.en.kremlin.ru.

⁹ A. Legucka, *Rosyjskie żądania gwarancji bezpieczeństwa wobec USA i NATO*, „Biuletyn PISM”, nr 214 (2412), 15 grudnia 2021 r., www.pism.pl.

¹⁰ Trudno rozstrzygnąć, czy Chiny otrzymały informację o planowanym ataku od strony rosyjskiej np. podczas lutowej wizyty prezydenta Putina w ChRL, ale o wysokim prawdopodobieństwie agresji były informowane m.in. przez USA, zob. E. Wong, *U.S. officials repeatedly urged China to help avert war in Ukraine*, „The New York Times”, 25 lutego 2022 r., www.nytimes.com.

¹¹ *Wang Yi tan zhongguo zai wukelan wenti shang de wu ge jianchi*, [Wang Yi o chińskich pięciu trwałych punktach w sprawie ukraińskiej], MSZ ChRL, 1 kwietnia 2022 r., www.fmprc.gov.cn.

PISM STRATEGIC FILE

W rzeczywistości wspierały jednak polityczne cele współpracy z Rosją w duchu deklaracji z lutego 2022 r. Zostały one powtórzone w „Chińskim stanowisku wobec politycznego rozwiązania kryzysu ukraińskiego”¹² opublikowanym przez MSZ ChRL w pierwszą rocznicę wojny, 24 lutego 2023 r., a później w oświadczeniu podpisanym przez oba państwa po wizycie Xi w Moskwie w marcu br. W obu przypadkach treść dokumentu została – choć z wahaniem – poparta przez Rosję.

Szanse dla ChRL

Rozwój współpracy politycznej, gospodarczej, ale także wojskowej z Federacją Rosyjską, mający na celu wspólną skuteczną rywalizację z „hegemonem”, czyli USA¹³, stanowi dla Chin najważniejszą szansę w kontekście wojny na Ukrainie. Chiny oceniają, że rosyjska agresja – jeśli utrzyma się putinowski reżim i zdolność do wywierania presji na Zachód – przyspieszy procesy prowadzące do zmiany ładu międzynarodowego, stworzenia nowej architektury bezpieczeństwa i osłabienia pozycji USA, co docelowo będzie sprzyjać priorytetom ChRL w Indo-Pacyfiku.

Dla ChRL faktyczne wsparcie rosyjskiej agresji jest korzystne nie tylko z punktu widzenia rywalizacji z USA, ale także dla pogłębiania zależności Rosji.

Dla ChRL faktyczne wsparcie rosyjskiej agresji jest korzystne nie tylko z punktu widzenia rywalizacji z USA, ale także dla pogłębiania zależności Rosji w efekcie intensyfikacji dwustronnych relacji handlowych. Chiny kupują taniej surowce energetyczne, głównie ropę naftową (używają także

Rosji własne zbiornikowce do transportu surowca), a sprzedają np. potrzebne rosyjskiej gospodarce półprzewodniki, które ze względu na sankcje są dla niej niedostępne na Zachodzie. Podwojeniu uległ eksport LNG z Rosji do Chin. W 2022 r. dwustronna wymiana handlowa wzrosła o ponad 30% (do 190 mld dol.¹⁴), a ChRL stała się najważniejszym partnerem handlowym Federacji Rosyjskiej. Zwiększenie zależności Rosji od Chin umożliwia im realizację własnych interesów w obszarach, w których rosyjska polityka jest odmienna, a interesy obu państw co najmniej konkurencyjne. Dotyczy to m.in. relacji z Białorusią¹⁵, sytuacji w Azji Centralnej (szczególnie w relacjach z Kazachstanem), funkcjonowania Szanghajskiej Organizacji Współpracy (co było szczególnie widoczne podczas spotkania Xi–Putin na ubiegłorocznym szczycie w Samarkandzie¹⁶), BRICS¹⁷ czy niezgody na użycie, a nawet groźbę zastosowania broni jądrowej w konfliktach zbrojnych¹⁸. ChRL stara się m.in. umacniać swoje wpływy w tych organizacjach i państwach, pokazując Rosji, że jej relacje z nimi winny podlegać przynajmniej konsultacji z Chinami.

Na forum wielostronnym, np. w ONZ czy na spotkaniach dwustronnych z europejskimi liderami, ChRL stara się prezentować strategiczne relacje z Rosją i wsparcie dla niej jako „odpowiedzialne podejście”. Chiny postrzegają więc rosyjską agresję na Ukrainę jako okazję do wzmacniania pozytywnego przekazu na własny temat w społeczności międzynarodowej, co jest elementem kampanii informacyjnej

ChRL stara się m.in. umacniać swoje wpływy w tych organizacjach i państwach, pokazując Rosji, że jej relacje z nimi winny podlegać przynajmniej konsultacji z Chinami.

¹² *China position on political settlement of the Ukrainian crisis*, 24 lutego 2023 r., MSZ ChRL, www.mfa.gov.cn.

¹³ *Xi Jinping tong eluosi zongtong pujing juxing shipin huiwu* [Wideorozmowa prezydenta Xi Jinpinga z prezydentem Rosji Władimirem Putinem], MSZ ChRL, 30 grudnia 2022 r., www.fmprc.gov.cn.

¹⁴ *China's 2022 trade with Russia hit record \$190 bln - customs*, „Reuters”, 13 stycznia 2023 r., www.reuters.com.

¹⁵ A.M. Dyner, *Wizyta Alaksandra Łukaszenki w Chinach*, „Komentarz PISM”, nr 11/2023, 6 marca 2023 r., www.pism.pl.

¹⁶ A. Legucka, M. Przychodniak, *Efekty szczytu Szanghajskiej Organizacji Współpracy i spotkania Xi–Putin*, „Komentarz PISM”, nr 121/2022, 20 września 2022 r., www.pism.pl.

¹⁷ P. Kugiel, *Znaczenie grupy BRICS po rosyjskiej inwazji na Ukrainę*, „Biuletyn PISM”, nr 99 (2518), 15 czerwca 2022 r., www.pism.pl.

¹⁸ A. Dąbrowski, M. Przychodniak, *Szczyt Biden–Xi w Indonezji*, „Komentarz PISM”, nr 141/2022, 15 listopada 2022 r., www.pism.pl.

PISM STRATEGIC FILE

i dezinformacyjnej odświeżonej przez Xi Jinpinga w 2013 r.¹⁹ Stwarzają wrażenie, że mogą prowadzić mediację między Rosją a Ukrainą, a także wspierają zachodnie postulaty rychłego zakończenia konfliktu, obecne przede wszystkim w niemieckiej czy francuskiej debacie publicznej, ale również w części środowisk amerykańskich²⁰. Sugerując posiadanie wpływu na Rosję i wspieranie Ukrainy (choć bez poparcia jej suwerenności i bezpieczeństwa), Chiny starają się zwiększyć presję na USA i Unię Europejską. Służyć temu miało m.in. stanowisko z lutego br. w sprawie rozwiązania kryzysu ukraińskiego, sformułowane w sposób sugerujący chińską neutralność, a także plotki o możliwej rozmowie Xi Jinpinga z prezydentem Ukrainy w marcu br. Wizerunek (ale nie realną zmianę polityki) budowały wcześniej symboliczne zmiany personalne, takie jak odwołanie w czerwcu 2022 r. Le Yuchenga, wiceministra spraw zagranicznych odpowiedzialnego m.in. za przygotowanie deklaracji z lutego 2022 r., czy w styczniu br. – Zhao Lijiana, rzecznika prasowego MSZ ChRL znanego z agresywnej retoryki wobec UE i USA. Gotowość do poprawy relacji sygnalizuje też mianowanie we wrześniu 2022 r. Fu Conga na stanowisko ambasadora Chin przy UE. Podobny charakter mają także niewielkie dostawy pomocy humanitarnej z ChRL na Ukrainę²¹.

Władze ChRL potraktowały rosyjską agresję na Ukrainę także jako pretekst do podkreślenia kształtującego się podziału w społeczności międzynarodowej i przypomnienia o ofertach, jakie składają państwom Globalnego Południa²². Zachowawcze stanowisko większości państw Azji Południowo-Wschodniej, Afryki i Ameryki Południowej wobec konfliktu zostało odebrane przez ChRL jako szansa na budowę pozytywnego wizerunku własnego kraju w odpowiedzi na amerykańską „zimnowojenną mentalność”. ChRL oskarża USA o sztuczne zaognianie konfliktu, m.in. poprzez sankcje, które negatywnie przekładają się na sytuację społeczną i gospodarczą państw rozwijających się²³. W tym kontekście kluczowym elementem dla Chin jest nie tyle usprawiedliwianie rosyjskiej agresji na Ukrainę, ale odwołanie do własnych inicjatyw, uznanych za ważne dla wsparcia rozwoju i zwiększenia bezpieczeństwa zainteresowanych państw. Obejmuje to koncepcję Pasa i Szlaku, ale przede wszystkim Globalną Inicjatywę Rozwoju (GDI)²⁴ i Globalną Inicjatywę Bezpieczeństwa (GSI)²⁵, ogłoszone przez Xi w 2022 r., a także Globalną Cywilizacyjną Inicjatywę (GCI) zaproponowaną w marcu br. Przewodniczący ChRL wskazywał już, że GDI i GSI mogą być platformami współpracy, m.in. podczas wizyty na Bliskim Wschodzie w grudniu 2022 r. (obejmującej szczyt z liderami państw Ligi Arabskiej i członkami Rady Współpracy Zatoki Perskiej). Potwierdził to nowy minister spraw zagranicznych Qin Gang podczas swojej pierwszej podróży zagranicznej do pięciu państw afrykańskich (Etiopia, Angola, Egipt, Benin i Gabon) w styczniu br. Chińskie zaangażowanie w kwestie globalnego bezpieczeństwa podkreślał też podczas spotkań na Monachijskiej Konferencji Bezpieczeństwa w lutym br. Wang Yi (czołowy chiński dyplomata, dyrektor Biura ds. Zagranicznych przy KC KPCh), zapowiadając publikację dokumentu poświęconego GSI, co nastąpiło 21 lutego br.²⁶

¹⁹ J. Szczudlik, *Tell China's stories well: implications for Western narrative*, „PISM Policy Paper”, nr 9 (169), wrzesień 2018, www.pism.pl

²⁰ Zarówno w Niemczech (AFD), Francji (Front Narodowy) czy USA (przedstawiciele Partii Republikańskiej) istnieją środowiska, które w ramach demokratycznej debaty i powołując się m.in. właśnie na możliwą mediację ChRL, starają się wywrzeć wpływ na rządzących, aby doprowadzili do jak najszybszego zakończenia wojny.

²¹ *China to offer Ukraine more humanitarian supplies*, „Xinhua”, 21 marca 2022 r., <https://english.news.cn>.

²² Wyrazem takiego postępowania są planowane w tym roku ważne imprezy międzynarodowe w ChRL, m.in. szczyt Chin – Azja Centralna, kolejne forum współpracy międzynarodowej Pasa i Szlaku, czy też wizyta prezydenta Brazylii w Pekinie, która ma się odbyć w kwietniu.

²³ *Maintain a global vision, forge ahead with greater resolve and write a new chapter in major-country diplomacy with Chinese characteristics*, MSZ ChRL, 25 grudnia 2022 r., www.fmprc.gov.cn.

²⁴ Zob. M. Page, *Unpacking China's Global Development Initiative*, Lowy Institute, 1 sierpnia 2022 r., www.lowyinstitute.org; Wang Yi, *Jointly Advancing the Global Development Initiative and Writing a New Chapter for Common Development*, MSZ ChRL, 21 września 2022 r., www.fmprc.gov.cn.

²⁵ Zob. Pak Yiu, *China's Global Security Initiative: Xi's Wedge in the U.S. – led order*, Nikkei Asia, 1 listopada 2022 r., <https://asia.nikkei.com>; L. Fiala, *Rightsizing Global Security Initiative*, China Observers, 22 listopada 2022 r., www.chinaobservers.eu.

²⁶ *The Global Security Initiative Concept Paper*, 21 lutego 2023 r., MSZ ChRL, www.mfa.gov.cn.

PISM STRATEGIC FILE

Wzmocnieniu tego przekazu służyła też promocja chińskiego udziału w odnowieniu relacji dyplomatycznych między Arabią Saudyjską a Iranem, do czego doszło w Pekinie w marcu br.

Wyzwania dla ChRL

Rosyjska agresja na Ukrainę rodzi też szereg wyzwań dla Chin. W ocenie chińskich decydentów przedłużający się konflikt wpłynął negatywnie na przyszłą pozycję ChRL na arenie międzynarodowej. Odpowiedzialnością za tę sytuację obarczają jednak USA, a nie Rosję. Analiza zawarta

W ocenie chińskich decydentów przedłużający się konflikt wpłynął negatywnie na przyszłą pozycję ChRL na arenie międzynarodowej.

m.in. w raporcie Xi Jinpinga z XX zjazdu KPCh²⁷ wskazywała na zakończenie okresu „strategicznej szansy” oraz „pokoju i rozwoju”, na których przez ostatnie kilkadziesiąt lat opierał się chiński wzrost i rozbudowa potencjału gospodarczego czy militarnego. Perspektywa 2023 r. jako „burzliwych czasów” dla chińskiej polityki zagranicznej została nakreślona

w grudniu 2022 r. w artykule programowym opublikowanym w „Dzienniku Ludowym”, głównym organie prasowym KPCh²⁸.

Agresja Rosji na Ukrainę wpłynęła przede wszystkim na modyfikację planów ChRL wobec Tajwanu. Oznacza to m.in. odsunięcie w czasie decyzji o ewentualnej inwazji, wynikające z nieufności władz wobec realnego potencjału chińskich sił zbrojnych (budowanych w dużym stopniu we współpracy z Rosją) oraz z obaw o możliwą konsolidację państw Zachodu i nałożenie przez nie sankcji na Chiny. Realizację chińskich planów utrudnia także zmiana nastawienia USA i UE, które postrzegają Chiny jako rosyjskiego partnera. Istotna w tym kontekście jest także postępująca zmiana postrzegania przez NATO zagrożeń ze strony ChRL (w tym we współpracy z Rosją), uwzględniona m.in. w nowej koncepcji strategicznej Sojuszu przyjętej w czerwcu 2022 r.²⁹

Agresja Rosji na Ukrainę wpłynęła przede wszystkim na modyfikację planów ChRL wobec Tajwanu.

Znaczącą konsekwencją rosyjskiej agresji na Ukrainę – zwłaszcza w obliczu trudnej sytuacji ekonomicznej ChRL – jest utrudnienie współpracy gospodarczej z UE (ważnym partnerem eksportowym i inwestycyjnym) oraz z Ukrainą, zwłaszcza w kontekście handlu żywnością³⁰, a także niedrożność istotnych szlaków transportowych do Europy. O negatywnych skutkach agresji dla gospodarki ChRL, w tym problemach z dostawami żywności, wspominał przewodniczący Xi na szczycie G20 na Bali, znalazły się także w stanowisku MSZ ChRL wobec wojny na Ukrainie z lutego br. W transporcie jeszcze bardziej wzrosło znaczenie dostaw morskich (w 2022 r. budowa statków zwiększyła się w ChRL o 15,5%), m.in. ze względu na redukcję połączeń kolejowych na linii Chiny–Europa przez Kazachstan, Rosję i Białoruś. Choć chińskie dane statystyczne wskazują na wzrost przewozów na tym kierunku o 9–10% w 2022 r.³¹, wynikał on głównie ze zwiększonej wymiany handlowej z Rosją. Realnie napływ towarów do UE z użyciem kolei z kierunku wschodniego spadł od stycznia do czerwca 2022 r. o 35%³², a Ukraina straciła z powodu wojny rolę ważnego hubu transportowego w ramach inicjatywy Pasa i Szlaku.

²⁷ Full text of the report to the 20th National Congress of the Communist Party of China, MSZ ChRL, 25 października 2022 r., www.fmprc.gov.cn.

²⁸ Guo Jiping, *Wei dongdang de shijie tigong geng duo wending xing he queding xing. 2022 nian zhongguo tese daguo wajiao yongyi qian* [W stronę większej stabilizacji i pewności w świecie pełnym zawirowań. Odważna dyplomacja mocarstwowa z chińską charakterystyką w 2022 r.], „Renmin Ribao”, 30 grudnia 2022 r., www.people.com.cn.

²⁹ W. Lorenz, *Chiny jako wyzwanie dla NATO – wpływ na kolektywną obronę Sojuszu*, „Biuletyn PISM”, nr 150 (2569), 15 września 2022 r., www.pism.pl.

³⁰ W 2021 r. import ukraińskiego zboża stanowił nieco ponad 20% wszystkich dostaw do Chin, a kukurydzy – 29%. Dane za: Ukraine Agricultural Production and Trade, kwiecień 2021, www.fas.usda.gov.

³¹ J. Bachmann, *China-Europe freight trains in 2022: 16,000 trips and 1.6 million TEU's, a year-on-year increase of 9% and 10%*, New Silkroad Discovery, 6 stycznia 2023 r., www.newsilkroaddiscovery.com.

³² Ganyi Zhang, *Rail Freight: the reconfiguration of the China-Europe market*, Market Insights, Upplly, 27 września 2022 r., <https://market-insights.upply.com>.

PISM STRATEGIC FILE

Niekorzystne dla Chin było spowolnienie w gospodarce globalnej w 2022 r., które wynikało m.in. z rosyjskiej agresji i związanego z nią wzrostu cen surowców oraz z zaburzeń w łańcuchach dostaw i w efekcie wysokiej inflacji. Chińska gospodarka jest bowiem wciąż mocno oparta na eksporcie, a najważniejszymi partnerami handlowymi ChRL są państwa ASEAN (14,6% udziału w całości handlu), Unia Europejska (13,4%) i USA (12%), podczas gdy Rosja odpowiadała w 2022 r. tylko za 3% wymiany handlowej Chin. Konsekwencje wojny będą także negatywnie oddziaływać na światową koniunkturę w 2023 r. Bank Światowy prognozuje wzrost globalnego PKB na poziomie 1,7% (spadek z szacunkowych 2,9% w 2022 r.), przy znaczącym osłabieniu tempa wzrostu krajów rozwijających oraz stagnacji w USA (wzrost o 0,5% PKB) i strefie euro (0%). W połączeniu z wolno odbudowującą się po zniesieniu pandemicznych restrykcji konsumpcją w Chinach ograniczy to rozwój gospodarczy tego państwa.

Wnioski

Rosyjska agresja na Ukrainę przyniosła ChRL pewne korzyści, ale też w znaczący sposób pogorszyła perspektywy rozwoju i realizacji interesów. Nie zmieniła jednak najważniejszych celów Chin w perspektywie do 2049 r., zarówno w aspekcie wewnętrznym, jak i zewnętrznym³³. Plany władz przedstawione podczas XIX zjazdu KPCh w 2017 r. wymagały jednak modyfikacji, co zostało

Rosyjska agresja na Ukrainę nie zmieniła najważniejszych celów Chin w perspektywie do 2049 r., zarówno w aspekcie wewnętrznym, jak i zewnętrznym.

uwzględnione w raporcie przedstawionym przez Xi podczas XX zjazdu KPCh w październiku 2022 r., a także w stanowisku rządu ChRL podczas sesji Ogólnochińskiego Zgromadzenia Przedstawicieli Ludowych w marcu br. Utrzymane zostały dotychczasowe główne cele (wzmocnienie ogólnego potencjału ChRL, modernizacja gospodarki, rozwój klasy średniej i konsumpcji, ochrona środowiska), ale wprowadzono też nowe, które wynikają z oceny skutków

rosyjskiej agresji na stosunki międzynarodowe i politykę zagraniczną ChRL. Kluczowe w optyce chińskich władz stało się zwiększenie samowystarczalności gospodarczej, potencjału w obszarze nauki i technologii, ale przede wszystkim wzmocnienie systemu bezpieczeństwa państwowego i zdolności aktywnej ochrony interesów państwa, m.in. w kontekście możliwych sankcji w związku z ewentualną próbą siłowego przyłączenia Tajwanu.

Najważniejszą decyzją ChRL w odniesieniu do rosyjskiej agresji na Ukrainę jest wzmocnienie strategicznej współpracy z Rosją bez względu na nielegalny i zbrodniczy charakter jej polityki. Ma to służyć Chinom przede wszystkim do osłabiania USA i współpracy transatlantyckiej, jest również traktowane jako ważny element testowania reakcji Zachodu w kontekście ewentualnych chińskich działań ofensywnych w Indo-Pacyfiku, np. wobec Tajwanu. Powoduje to, że Chiny są w stanie zaakceptować m.in. pogorszenie relacji z Zachodem, w tym z UE, np. w kontekście wymiany handlowej i dostępu do jej rynku. Będą się starały temu przeciwdziałać, modyfikując narrację na temat wojny przy zachowaniu prorosyjskiego nastawienia. Kluczowym elementem dalszej polityki ChRL wobec wojny na Ukrainie będzie jednak utrzymanie w Rosji reżimu pozytywnie nastawionego do współpracy (do zmiany ładu międzynarodowego i do rywalizacji z USA), a negatywnie do Zachodu. Rewizjonistyczna zbieżność interesów reżimu putinowskiego z interesami Komunistycznej Partii Chin odgrywa kluczową rolę dla ChRL. Wynika stąd m.in. wyraźne wsparcie udzielone Putinowi przez Xi Jinpinga podczas jego marcowej wizyty w Moskwie, gdy zasugerował, że rosyjski przywódca weźmie udział w wyborach prezydenckich w 2024 r. Ewentualna zmiana sytuacji związana z porażkami

³³ Dotyczących zarówno budowy „nowoczesnego państwa socjalistycznego” do 2049 r., jak i skutecznej rywalizacji ze Stanami Zjednoczonymi w kontekście interesów ChRL w Indo-Pacyfiku.

PISM STRATEGIC FILE

w wojnie mogłaby ChRL popchnąć do zwiększenia zaangażowania po stronie rosyjskiej, w tym np. do znaczących dostaw sprzętu wojskowego³⁴.

Chiny starają się więc adaptować do szybko zmieniających się warunków militarnych (w tym niepowodzeń rosyjskich wojsk na Ukrainie) i politycznych oraz prezentować swoją politykę jako umiarkowaną, nastawioną na stabilizację sytuacji i wzmocnienie globalnego bezpieczeństwa. Ma to także zatuszować wsparcie dla rosyjskich postulatów oraz przekonać UE i USA, że polityka ChRL i Rosji

Priorytet współpracy z Rosją i jej strategiczny charakter dla realizacji politycznych celów Chin powoduje, że może nawet dojść do zaostrzenia chińskiej polityki.

jest odmienna, a tym samym nie ma konieczności nakładania sankcji na Chiny ani ograniczania współzależności gospodarczej. Prowadzona w ten sposób dezinformacja³⁵ na temat prawdziwych celów chińskiej polityki ma wprowadzać w błąd uczestników debaty politycznej, m.in. w UE. Ma też odwoływać się do oczekiwań Globalnego Południa, czyli licznych państw rozwijających się z Azji, Afryki i Ameryki

Łacińskiej. Nie będzie jednak oznaczać zmiany konfrontacyjnego stanowiska ChRL wobec Zachodu. Priorytet współpracy z Rosją i jej strategiczny charakter dla realizacji politycznych celów Chin powoduje, że może nawet dojść do zaostrzenia chińskiej polityki. Będzie to zależało m.in. od rozwoju współpracy transatlantyckiej w odniesieniu do pomocy Ukrainie, decyzji o ograniczaniu potencjału gospodarczego i militarnego Rosji czy wsparcia rozwoju zdolności obronnych państw Indo-Pacyfiku, w szczególności Tajwanu.

³⁴ Dotychczasowe nieoficjalne informacje wskazują na dostawy m.in. części zamiennych do dronów, samolotów wojskowych, a także niewielkiej liczby karabinów, zob. E. Banco, S.A. Arup, *Hunting rifles –really? China ships assault weapons and body armor to Russia*, Politico, 16 marca 2023 r., www.politico.com; N. Garcia, *Trade secrets: exposing China-Russia defense trade in global supply chains*, C4ADS, 15 lipca 2022 r., <https://c4ads.org>.

³⁵ J. Szczudlik, A. Legucka, *Dezinformacja i propaganda Rosji oraz Chin w kontekście wojny na Ukrainie*, „PISM Strategic File”, nr 2 (123), styczeń 2023, www.pism.pl.